

Gi de MOPASSAN
(Fransa)

Marqarita de Teral can verirdi. Onun əlli altı yaşı vardı, amma görkəminə görə yetmişdən az vermək olmazdı. Qadın ağır nəfəs alırdı, sifəti mələfə kimi ağarmışdı, yerində atılıb-düşürdü, bütün bədənini əzab içində titrəyirdi, gözləri isə çılgınlıqla ətrafı dolaşırdı, elə bil ki, dəhşətli nə isə görmüşdü.

Marqaritadan yaşca altı il böyük olan bacısı Süzanna onun uzandığı çarpayının yanında duraraq hıçqırırdı. Üstünə örtük sərilmiş kiçik stolun üzərində iki ədəd yandırılmış şam qoyulmuşdu. Marqarita vəfat etdiyi təqdirdə evə keşiş gəlib onun ruhu üçün dualar oxuyacaqdı.

Yataq otağında səliqəsizlik hökm sürürdü. Stollarda və dolablarda dərman şüşələri gözə dəyirdi. Otağın bütün künc-bucağında isə dəsmallar səpələnmişdi. Stullar və kreslolar necə gəldi düzülmüşdü. Ölüm haradasa yaxınlıqda donub qalaraq vaxtını gözləyirdi.

İki bacının başına gələn hadisələr həqiqətən də təsirli idi. Bu barədə bütün mahalda danışılırdı və hər eşidən göz yaşı axıtmaqdan özünü saxlaya bilmirdi.

Böyük bacı Süzanna nə vaxtsa cavan bir oğlana vurulmuşdu. Oğlan da ona laqeyd deyildi. Cavanlar nişanlanmış, hətta toy günü də təyin olunmuşdu. Lakin Süzannanın nişanlısı Anri de Samper toy olmamış qəfildən dünyasını vaxtsız dəyişmişdi.

Bu hadisədən bərk təsirlənən Süzanna bir daha ərə getməmək barədə and içmiş və axıra kimi sözünün üstündə dayanmışdı. Geydiyi dul paltar isə heç vaxt əynindən çıxarmamışdı.

Bir dəfə səhər vaxtı Süzannanın kiçik bacısı, on iki yaşlı Marqarita özünü onun qucağına ataraq dedi:

- Bacıcan, mən sənəin bədbəxt olmağını istəmirəm. İstəmirəm ki, bütün həyatın boyu ağlayıb-sızlayasan. Səni heç vaxt, heç vaxt, heç vaxt tək qoymayacağam! Söz verirəm ki, mən də heç bir zaman ərə getməyəcəyəm. Həmişə, həmişə, həmişə sənəinlə bir yerdə olacağam.

Süzanna bacısının uşaq sədaqətindən təsirlənsə də, onu qucaqlayaraq üzündən öpdü, amma dediklərinə inanmadı.

İllər ötüb keçdi, kiçik bacı sözünün üstündə durdu. Validəyinin, yaşlı adamların ısrarlı məsləhətlərinə, öyüd-

nəsihətlərinə qulaq asmayaraq, ərə getmədi. Marqaritanın cəzbedici qəddi-qaməti vardı, çoxluca cavan oğlan onun məhəbbətindən dəli-divanə olmuşdu, amma qız hamını rədd etmiş, bacısını atıb heç yere getməmişdi.

Onlar bütün ömürləri boyu birlikdə yaşayaraq, bir-birindən heç vaxt ayrılmadılar. Bacılar qırılmaz tellərlə bir-birinə bağlanaraq, eyni yol ilə daban-dabana addımlayırdılar. Bununla belə, Marqarita böyük bacısından fərqli olaraq həmişə qəm-qüssəli, kədərli, xasiyyətə daha sərt görünürdü. Sanki böyük fədakarlıq onu gücdən salmışdı. Qocalıq da qızı çox erkən haqlamış, otuz yaşında ikən saçları tamam ağarmışdı. Marqarita həm də hansısa gizli xəstəliyə düçar olmuşdu, elə bu səbəbdən də tez-tez yatağa düşürdü.

İndi isə o, birinci olaraq öldü. Artıq bir gündən çox idi ki, dilinə bir söz belə gətirməmişdi. Yalnız sübh çağı Marqaritanın dodaqları tərpəndi:

- Keşişi çağırın, daha vaxtdır.

Marqarita neçə vaxt idi ki, arxası üstə uzanmış, zahirən qorxunc bir görkəm almışdı. Onun dodaqları daim tərpənirdi, elə bil ki, qəlbinin dərinliklərindən hansısa dəhşətli sözlər qopacaqdı, amma dili söz tutmurdu ki, onları ifadə etsin. Qorxunc gözləri ilə dəlicəsinə ətrafına boylanıb baxır, sanki itirdiyini tapmağa çalışırdı.

Süzanna isə alnını yorğan-döşəyin kənarına söykəyərək dərin kədərlə ağlayır və artıq neçənci dəfə təkrar edirdi:

- Marqo, əziz bacım, balacam mənim!

O, həmişə bacısına "balacam mənim" deyərdi. Kiçik bacı isə öz növbəsində onu "bacıcıgəz" çağırırdı.

Pilləkandan addım səsləri eşidildi. Qapı açıldı. Əvvəlcə qulluqçu oğlan, ardınca da əba geyinmiş qoca keşiş içəri keçdi. Onları gören kimi Marqarita yorğan-döşəkdən dik qalxıb əyləşdi. Ağzını çətinliklə açaraq bir neçə söz pıcıldadı. Dırnaqları ilə mələfəni cırmaqlayır, elə bil onu didik-didik etmək istəyirdi.

Rahib Simon yaxınlaşıb onun əlindən tutdu, alından öpərək nəvazişlə dedi:

- Allah bağışlayandır, övladım mənim. Şücaətlənin, atıq vaxt yetişib, danışib ürəyinizi boşaldın.

Marqaritanı elə güclü əsmə tutdu ki, onun çarpayısı tamam titrəməyə başladı. Nəhayət ki, ölüm ayağında olan qadın donquldandı:

- Bacıcıgəz, əyləş və qulaq as...

Keşiş yorğan-döşəyə söykənmiş Süzannaya tərəf əylə-

Hekayə

rək onu ayağa qaldıraraq kreslo-da əyləşdirdi. Daha sonra hər iki bacının əlindən tutaraq diləndi:

- Aman Allah! Sən onlara qüvvət ver, onlardan rəhmini əsirgəmə!

Marqarita dil açıb danışmağa başladı. Sözlər bir-birinin ardınca onun xırıltılı boğazından qırıq-qırıq qopub gəlirdi.

- Bacıcıgəz, bağışla, bağışla, məni!.. Eh, əgər bilsəydin ki, bütün həyatım boyu bu məqamdan necə qorxmuşam!..

Süzanna göz yaşları içində təəccübünü gizlətmədi:

- Nəyə görə səni bağışlamıyam, balacam mənim? Sən mənə hər şeyini vermisən. Öz xoşbəxtliyindən mənə görə imtina etmisən. Sən mələksən...

Amma Marqarita bacısına danışmağa imkan vermədi:

- Sus, sus! Sözümü kəsmə, imkan ver qoy danışım... Bilirsən necə dəhşətlidir! İmkan ver qoy axıra kimi... danışım... Tərpənmə... Qulaq as... Yadındadır... Anri yadındadır?..

Süzanna diksinərək bacısına baxdı. Marqarita davam edirdi:

- Mənə qulaq as, özün hər şeyi başa düşərsən. O vaxt mənim cəmi on iki yaşım vardı. Yadında olar, elə deyilmi? Yaman dəcəl idim, istədiyimi edirdim!.. Yadındamı, mənə necə də ərköyün böyütmüşdülər?.. Qulaq as görüm... Anri birinci dəfə bizə gələndə ayağında laklanmış çəkmə vardı; o, eyvanın yanında atdan düşüb kostyumuna görə üzrxahlıq edərək ataya mühüm bir xəbəri çatdırmaqdan ötrü gəldiyini bildirdi. Bütün bunları sən xatırlayırsan, elə deyilmi?.. Sus... Qulaq as... Anrini gören kimi mən onun qəddi-qamətinə, yaraşıqlı boyuna, gözəlliyinə valeh oldum. Atamızla danışan müddətdə otağın bir küncündə dayanıb ona tamaşa etməkdən doymurdum. Uşaq olmaq tamamilə ayrı şeydir, adamın beyni nə qədər desən dəhşətli, qorxunc və ağlasığmaz fikirlərlə dolur. Eh, bilsəydin ona necə vurulmuşdum!

Anri daha bir dəfə bizə gəldi... və bu dəfə evdə qalmalı oldu... Mən ona baxdıqca-baxır, bütün qəlbimlə mənə necə ovsunladığını duyurdum... Özümü yaşımdan böyük bilirdim..., göründüyümdən də fəndgir və hiyləgər idim... Anri bundan sonra bizə tez-tez gəlməyə başlamışdı... Mən yalnız onun barəsində düşünürdüm. Hey pıcıldayardım:"Anri... Anri de Samper!" Sonradan dedilər ki, o, sənəinlə evlənəcək... Eh,

bacıcıgəz, bilsəydin bu, mənim üçün necə böyük dərd idi, dərd idi, dərd idi! Düz üç gecə yatmayıb, elə hey ağlayırdım... Yadındamı, o, hər gün nahardan sonra bizə gəlirdi? Yox, sən cavab vermə..., qulaq as... Sən onun üçün undan, yağdan və süddən piroq bişirirdin. O, piroqu çox sevirdi... Axı, mən də piroq bişirməyi bacarırdım!.. Əgər lazım olsaydı, elə indi də piroq bişirə bilərdim. Anri piroqları bütöv udurdu, üstündən isə bir stəkan çaxır içib deyirdi:"Nə yaxşıdır!" Yadındamı, o, bunu necə ifadə edirdi?

Mən qısqanırdım, yaman qısqanırdım!.. Sənin toy günün isə yaxınlaşırdı. Cəmi iki həftə qalmışdı. Mən tamam ağılımı itirmişdim. Özlüyümdə deyirdim:"Yox, o, Süzannaya evlənməyəcək, mən bunu istəmirəm. Böyüyüb yaşa dolandan sonra o, mənə evlənəcək. Həyatda başqasını Anri kimi belə güclü məhəbbətlə heç vaxt sevməyəcəyəm..."

Bir dəfə axşam çağı, toyuna hələ on gün qalmışdı, sən onunla birlikdə qəsrin qarşısında ay işığında gəzintiye çıxmışdın..., orada..., böyük şam ağacının altında..., o, səni iki əlli qucaqlayaraq uzun-uzadı öpüşlərə qərq etdi... Sən bunu xatırlayırsan, elə deyilmi? Çox güman ki, bu, sizin ilk öpüşünüz idi... Bəli... Sən evə qayıdanda elə solğun idin ki!

O vaxt mən sizi görürdüm, bağdakı kollarıqluqda gizlənib sizi güdürdüm. Mən az qala dəli olmuşdum. Əgər bacarsaydım həmin vaxt hər ikinizi öldürəcəkdim!

Öz-özümə dedim: "O, heç vaxt Süzannaya evlənməyəcək! O, heç kimə evlənməyəcək. Mən belə bədbəxtliyə dözmə bilmərəm". Və gözlənilmədən içimdə Anriyə qarşı dərin nifrət hissi oyanmağa başladı.

O vaxt bilirsənmi nə etdim?.. Qulaq as... Mən bizim bağbanın sahibsiz itləri zəhərləməkdən ötrü kömbələri necə hazırladığını görmüşdüm. O, şüşə qabları daşla sındıraraq əzərək onları ət kömbəyinin içinə tökdürdü. Beləcə mən də anamızın dərman qutusundan bir şüşə götürüb onu çəkiclə əzdim və xırçımlanmış şüşə tikələrini cibimdə gizlətdim. Bu, həqiqətən də möcüzəli tox idi... Səhəri gün sən piroq hazırlayanda mən onları kəsib hər birinin içinə şüşə tozdan tökdüm. Anri üç ədəd piroq yedi..., birini də mən yedim... Qalan altı piroqu isə hovuzun içinə atdım... Üç gündən sonra iki qu quşu öldü..., xatırlayırsanmı? Sus görüm... Eşit, qulaq as... Bircə mən ölmədim..., amma həmişəlik xəstə qaldım... Qulaq as... Anri öldü...

Sən bilirsən... Qulaq as... Bu, hələ hamısı deyil... Daha sonra..., bütün vaxt ərzində..., daha dəhşətli hadisə baş verdi... Qulaq as...

Bütün həyatım, bütün ömrüm... əzab-əziyyətə məhkum idi! Özümə deyirdim:"Mən heç vaxt bacımdan ayrı düşməyəcəm və ölümqabağı bütün olub-keçənləri ona danışacağam..." Bəli... elə həmin müddətdən vaxtın yetişməsinə, etiraf saatını gözləyirdim... Həmin vaxt gəlib yetişdi... Bilsəydin necə qorxuram!.. Ay aman!.. Bacıcıgəz!

Səhər və axşam, gündüz və gecə elə hey fikirləşirdim:"Vaxt gələcək, mən ona hər şeyi, bütün həqiqəti açıb söyləyəcəyəm..." Beləcə gözləyirdim. Ah, bu, nə dəhşətli əzabdır!.. Budur, artıq olub-keçən hər şeyi, hər şeyi sənə danışdım... Sus! Dinmə!.. İndi bilsəydin necə də qorxuram!.. Yaman qorxuram!.. Əgər Anri-ni o dünyada görsəm..., əgər görsəm - nə baş verəcəyini özün fikirləş... Axı, onu birinci mən görəcəyəm!.. Mən buna cəsarət etməyəcəyəm!.. Amma lazım gələcək... Ölürem... Məni əfv et! Bağışla! Sənin əfv etmədən mən onun qarşısında dayana bilmərəm. Cənab keşiş, bacıma deyin ki, məni bağışlasın... Deyin, xahiş edirəm... Mən bunsuz ölə bilmirəm...

Marqarita susdu, ağır nəfəs alaraq çılgın hərəkətlərlə dırnaqları ilə mələfəni cırmaqladı... Süzanna əlləri ilə üzünü qapayaraq hərəkətsiz dayandı. O, Anri haqqında düşünürdü. Görəsən başqasını bu cür uzun illərdən bəri sevməyirdimi? Onlar necə də xoşbəxt həyat yaşaya bilərdilər! Anrinin görkəmi yenidən Süzannanın gözündə canlandı. Bu, daha əvvəlki görkəm deyildi. Hər şey daha həmişəlik sənərkək uzaq keçmişdə qalmışdı. Ah, əziz ölümlər! Onlar necə də ürəklimizi didib parçalayırlar! Bu öpüş isə Anrinin yeganə öpüşüdür! Süzanna onu qəlbinin dərinliklərində qoruyub saxlamışdır. Bu öpüşdən sonra həyat boyu daha heç nə olmamışdır.

Qəfildən keşiş qamətini düzəldərək titrək səslə ucadan qışqırdı:

- Madmuazel Süzanna, bacınız ölürl!

Süzanna əllərini göz yaşları ilə ıslanmış sifətindən çəkərək, bacısının üstünə atıldı, onu bərk-bərk öpüb pıçıldı ilə:

- Səni əfv edirəm, balacam mənim, əfv edirəm, - dedi.

**Tərcümə
edəni:
Ağaddin
BABAYEV**